

Handreiking verduurzaming van continentiezorg

voor care-instellingen

December 2025

Inleiding

Incontinentiemateriaal veroorzaakt jaarlijks ongeveer 200 miljoen kilo afval in Nederland. Dit komt neer op ongeveer 4% van de totale restafval stroom.¹ In de ouderenzorg is gemiddeld zelfs de helft van het afval, inco-afval. Restafval wordt verbrand, waarbij aanzienlijke hoeveelheden CO2 vrijkomen. Deze emissie draagt direct bij aan klimaatverandering.

De Green Deal Duurzame Zorg (GDDZ) 3.0 stelt als doel dat maximaal 25% van de afvalstroom, restafval is in 2030. Ook moet het gebruik van incontinentiemateriaal met 5-10% omlaag. Deze verduurzamingsopgave vraagt zorgorganisaties om actie te ondernemen en hun continenzorg te verduurzamen. Dat kan, maar waar begin je?

Er zijn verschillende initiatieven om de continenzorg te verduurzamen. Zo zijn 's Heeren Loo en Saffier gestart met pilots voor wasbaar incontinentiemateriaal en biedt AxionContinu mogelijkheden om overgebleven materiaal in te leveren. Ook zorgkantoren en verzekeraars zoeken naar passende financieringsmogelijkheden en leveranciers en producenten innoveren hun diensten en producten zodat er minder materiaal nodig is. Daarnaast werken ministeries aan de invoering van een Uitgebreide Producenten Verantwoordelijkheid (UPV) en een circulair materialenplan

om de recyclecapaciteit te vergroten. Deze handreiking geeft een overzicht van verduurzamingsstrategieën voor continenzorg met effecten en praktische stappen. Preventie en correct gebruik zijn cruciaal voor CO2-reductie. Er is geen vaste route en een combinatie van strategieën is nodig. Daarbij vraagt succes om organisatiebrede inzet, structurele gedragsverandering en samenwerking met leveranciers, producenten, zorgkantoren, verzekeraars en afvalverwerkers.

Met deze handreiking willen we medewerkers van zorgorganisaties, van continenzorgverpleegkundige tot Raad van Bestuur en van inkoopmedewerkers tot duurzaamheidscoördinatoren, ondersteunen bij het maken van een onderbouwde afweging tussen verschillende strategieën, afhankelijk van de context, doelgroep en beleidsdoelen.

Deze handreiking onderscheidt diverse strategieën die op de volgende pagina worden toegelicht. Dit zijn de strategieën die op dit moment toegepast worden. De markt ontwikkelt snel en de informatie uit deze handreiking wordt in de toekomst waarschijnlijk aangevuld.

De strategieën

De strategieën zijn weergegeven op volgorde van duurzaamheid. De basis hiervoor is de circulaire R-ladder.

Onderliggend aan het succes van alle strategieën is aandacht voor goede implementatie en het meenemen van medewerkers en cliënten in benodigde gedragsverandering.

1 Aandacht voor preventie en correct gebruik

Verbeteren van kennis, routines en bewustzijn bij zorgprofessionals en cliënten om onnodig gebruik en verkeerd gebruik te voorkomen.

2 Wasbare inco

Vermindert afval en emissies aanzienlijk door hergebruik en langere levensduur. De waslogistiek moet wel goed worden georganiseerd.

3 Doorgebruik en heruitgifte

Benut ongebruikt inco dat overblijft bij verhuizing, verandering van incontinentieniveau of overlijden waardoor verspilling en inkoopvolumes afnemen.

4 Slimme inco

Gebruikt sensortechnologie om plaspatronen te meten en verschoeningen te optimaliseren. Dat leidt tot minder materiaalverbruik wanneer het zorgpersoneel naar de patronen handelt.

5 Recycling

Biedt op termijn een circulaire oplossing, maar is nu nog beperkt door de minimale verwerkingscapaciteit. Gescheiden inzameling vormt wel een belangrijke voorbereidende stap.

Klik op de strategie om direct de effecten en tips om te starten te zien.

	 MILIEU-IMPACT Hoe hoger de score, hoe duurzamer	 AFVALREDUCTIE Hoe hoger de score, hoe meer afvalreductie	 KOSTEN Hoe hoger de score, hoe betaalbaarder	 LOGISTIEK Hoe hoger de score, hoe minder het vraagt van logistieke processen	 ARBEIDSTIJD Hoe hoger de score, hoe minder tijd het kost	 COMFORT EN WELZIJN CLIËNT Hoe hoger de score, hoe beter het comfort	 HAALBAARHEID Hoe hoger de score, hoe groter de haalbaarheid
1 AANDACHT VOOR PREVENTIE EN CORRECT AANLEGGEN	●●●●●	●●●	●●●●●	●●●●●	●●●●	●●●●●	●●●●●
2 WASBARE INCO (LICHT GEBRUIK)	●●●●	●●●●	●●	●	●●	●●●●	●●
2 WASBARE INCO (ZWAAR GEBRUIK)	●●●●◐	●●●●	●●●	●●●●	●●●●	●●●●	●●●●
3 DOORGEBRUIK EN HERUITGIFTE	●●●	●●	●●●●●	●●●●◐		●●●	●●●●
4 SLIMME INCO (72-UURS ASSESSMENT)	●●●◐	●●●◐	●●●	●●●	●●●●	●●●●	●●●●●
4 SLIMME INCO (24/7 MONITORING)	●●●◐	●●●◐	●●●◐	●●●	●●●●	●●●●	●●●●
5 RECYCLING	●●	●	●●●◐	●●●◐	●●●	●●●	●●●●

 Klik op de strategie om direct de effecten en tips om te starten te zien.

Strategie 1: Aandacht voor preventie en correct gebruik

Onjuist aanmeten, verkeerd aanleggen en te snelle vervanging leiden tot onnodig materiaalgebruik met een grotere afvalstroom of meer was als gevolg. Aandacht voor preventie en training draagt direct bij aan efficiënter gebruik en meer comfort voor cliënten. Deze strategie vraagt niet om nieuwe technologie of producten, maar om structurele aandacht, training en borging van goed gebruik in de dagelijkse praktijk. Zorgorganisaties kunnen er vandaag al mee beginnen.

De effecten van preventie en correct gebruik

Zonder extra middelen kunnen preventie en aandacht voor correct gebruik een groot effect hebben op zowel duurzaamheid als kwaliteit van zorg.

Milieu-impact

Minder materiaalgebruik betekent minder productie en transport. Bij het gebruik van wasbare inco wordt het aantal wasbeurten verlaagd.

Afvalreductie

Minder verbruik leidt direct tot minder afval en een lagere milieu-impact door minder verbranding bij wegwerp inco.

Kosten en logistiek

Er moet geïnvesteerd worden in training en in een continetieverpleegkundige. Wanneer er vervolgens minder materiaal gebruikt wordt, zal er ook kostenreductie plaatsvinden door lagere inkoop- en afvalverwerkingskosten of lagere waskosten.

Arbeidstijd

Aan het begin zal het meer tijd vragen door training en aandacht. Uiteindelijk kan het tot tijdswinst leiden door minder onnodige verschoningen, controles en wasmomenten.

Comfort en welzijn cliënt

Er is meer comfort, welzijn en een betere nachtrust, omdat er minder sprake is van doorlekken of 's nachts verschonen wanneer het juiste materiaal bij de juiste cliënt wordt aangemeten.

Haalbaarheid

Het is breed toepasbaar en vereist geen grote investeringen.

Starten met preventie van incontinentie

Meer aandacht voor preventie is belangrijk in de besparing van materiaal. Er zijn verschillende manieren waarop zorgprofessionals het gebruik van inco kunnen beperken:

- Blijf mensen helpen om geregeld naar de wc te gaan.
- Probeer inname van dranken of vezelrijk eten na de avondmaaltijd te beperken.
- Oefeningen ter versterking van de bekkenbodem helpen om verdere incontinentie uit te stellen. Voorbeelden van oefeningen zijn te vinden op de website van Thuisarts voor zowel [mannen](#) als [vrouwen](#).

Klik op de links om naar de voorbeelden te gaan.

Starten met correct gebruik

Aandacht voor aanmeten

Er is een heel breed scala aan producten, van inleggers tot volledige inco, met verschil in maat, pasvorm en absorptievermogen. Voor het optimaal functioneren van het product, is het heel belangrijk dat het juiste product voor dat moment wordt gekozen voor de cliënt. Dit noemen we hier aanmeten.

Aandacht voor juist aanleggen

Na de juiste productkeuze is de correcte manier van aanleggen doorslaggevend bij doorlekken. Er zijn verschillende adviezen zoals: nooit dubbele lagen of eerst even een plasgoot vouwen.

Zorg voor eigenaarschap en borging

Benoem een continëntieverpleegkundige die het thema structureel bewaakt en benoemt tijdens werkoverleggen. Zorg ook dat het onderwerp bij onboarding wordt meegenomen.

Training en scholing

Adequate trainingen scholing, met blijvende aandacht, kan veel natte kleding en bedden voorkomen. Maak gebruik van trainingen van leveranciers of producenten voor het juist aanmeten en aanleggen. Of bied zelf een training aan die ingaat op verspilling van hulpmiddelen, zoals die van [Apotheek van de Toekomst](#)

Monitoring

Voor het zien van het effect van genomen maatregelen op de cijfers, is een nulmeting belangrijk. Meer informatie over nulmeting en monitoring staan bij [de algemene tips en aandachtspunten van implementatie](#).

[Ga direct naar de algemene tips en aandachtspunten voor implementatie](#)

Bewustwording

Maak de gevolgen van verspilling zichtbaar en communiceer actief over de resultaten van correct gebruik, zodat medewerkers ervaren dat zorgvuldig gebruik daadwerkelijk effect heeft.

Strategie 2: Wasbaar incontinentiemateriaal

Wasbaar incontinentiemateriaal (wasbare inco) is een potentieel waardevol alternatief voor wegwerpinco. Het wordt gezien als de meest duurzame optie binnen de continenzorg, omdat het de afvalstroom sterk reduceert.

Voor licht tot matig urineverlies, zijn er al meer producten op de markt. Zeker in de thuiszorg en gehandicaptenzorg kan dit een goede instapoptie zijn. Wasbare inco producten voor volledige incontinentie bevinden zich nog in de ontwikkelingsfase voor zowel product als de benodigde waslogistiek. De beschreven effecten komen uit de eerste resultaten van de pilot bij gehandicaptenorganisatie 's Heeren Loo.

 [Ga direct naar het voorbeeld van wasbare inco voor lichte incontinentie](#)

De effecten van wasbare inco

Milieu-impact

De wasbare inco's worden gemaakt van meer natuurlijke materialen. Deze hebben een lagere milieu-impact dan het materiaal dat gebruikt wordt voor de productie van wegwerp inco.

Afvalreductie

Er treedt een aanzienlijke afvalreductie op. In de pilot gingen zij van ongeveer 1.250 wegwerpinco's per cliënt per jaar naar ongeveer 15 wasbare inco's per cliënt per jaar.³

Kosten

De aanschafkosten zijn hoger dan bij wegwerp inco. Ook komen er waskosten bij. Daar staat tegenover dat de producten langer meegaan en er lagere afvalverwerkingskosten zijn. Wasbare inco is op dit moment nog in de ontwikkelingsfase. Opschaling zal de kosten naar beneden brengen.

Logistiek

Voor de toepassing van wasbare inco bij zware incontinentie is een aparte wasstraat nodig om te voldoen aan hygiëne-eisen en het verwijderen van medicijnresten uit het afvalwater.

Arbeidstijd

De arbeidstijd op de werkvloer blijft vergelijkbaar, mits de logistiek goed is georganiseerd. Bij de pilot bleek het personeel het product als prettig te ervaren, na aanvankelijke scepsis.

Comfort en welzijn cliënt

In de pilot zijn cliënten positief. Wasbare inco is comfortabeler en aantrekkelijker qua uiterlijk, wat bijdraagt aan hun gevoel van eigenwaarde.^{3,4,5} Er is geen verschil in lekkage, geur of huidirritatie gevonden.

Haalbaarheid

Organisaties kunnen starten met wasbare oplossingen bij licht urineverlies (zie het voorbeeld op de volgende pagina). Producten voor zware incontinentie hebben zich al bewezen op kleine schaal, maar zijn nog in een ontwikkelfase en daarom niet breed beschikbaar. Ook het inregelen van de logistiek vergt aandacht waardoor het voor kleinere instellingen nog verder weg is.

Starten met wasbare inco

Start met een pilot

Test inzet op een kleine afdeling om ervaring op te doen. Let daarbij op dat je een product kiest dat past bij de doelgroep. Het aanbod van wasbare inco is nog bescheiden, maar wel groeiend.

Betrek zorgmedewerkers

Bied training voor omgang, gebruik en en over het wasproces. Het zijn nieuwe producten die bij veel medewerkers onbekend zijn. Training en kennismakingsactiviteiten met het product kunnen eventuele scepsis verminderen.

Communiceer naar cliënten en naasten

Ga in gesprek met cliënten over de waarde van wasbare inco en geef uitleg over comfort, hygiëne en milieuvoordeel. Neem tijd om draagvlak te creëren.

Maak financiële afspraken

Bespreek vergoedingen of aanschafconstructies voor wasbare producten, aangezien de aanschafkosten hoger liggen. Veel zorgverzekeraars bieden al vergoedingen op maat voor individuele gevallen en een reguliere afspraak is in ontwikkeling. Bij de Wlz valt de vergoeding van wasbare inco binnen de ZZP kosten.

Strategie 2: Wasbaar incontinentiemateriaal

Richt waslogistiek in voor zware inco

Ga met de leverancier van de producten of meteen commerciële wasserij in gesprek over het wassen en de logistiek. Zoek samenwerking met andere zorgorganisaties voor genoeg volume om eventueel regionale hubs te kunnen ontwikkelen. In de gehandicaptenzorg kan de logistiek als dagbestedingsactiviteit uitgevoerd worden.

Voorbeeld

Morgen starten met wasbare oplossingen bij urineverlies

Voor cliënten met beginnend, licht tot matig, urineverlies is een wasbare slip en/of inlegger een makkelijk te implementeren duurzame optie. De wasbare slips en inleggers kunnen met een gewone wasmachine gewassen worden. Gedacht kan worden aan o.a. de producten van Entusia, TENA, Bambinex en Inco materials.

Voor zwaarder urineverlies kan o.a. gedacht worden aan de producten van Priovention en Inco materials.

Spreek met de zorgverzekeraar voor een vergoeding op maat.

Strategie 3: Doorgebruik en heruitgifte

Doorgebruik en heruitgifte richten zich op het terugdringen van de afvalstroom van ongebruikt incontinentiemateriaal door producten opnieuw in te zetten. Een groot deel van de afvalstroom van incontinentiemateriaal bestaat namelijk uit ongebruikte materialen die overblijven omdat iemand verhuist naar een zorgorganisatie, overlijdt of overgaat op een ander product. Cliënten of naasten zien geen mogelijkheid om deze materialen ergens in te leveren en gooien het daarom weg. Er zijn twee kanten:

- **Doorgebruik:** wanneer cliënten hun eigen voorraad meenemen bij opname;
- **Heruitgifte:** wanneer leveranciers ongebruikt materiaal terugnemen en opnieuw uitgeven zodat zorginstellingen dit in kunnen kopen.

Dit voorkomt onnodige productie en afvalverbranding, mits hygiëne en kwaliteit goed worden geborgd.

De effecten van doorgebruik en heruitgifte

Milieu-impact

Door heruitgifte en doorgebruik is minder nieuw materiaal nodig, wat de uitstoot en behoefte aan nieuwe grondstoffen vermindert.

Afvalreductie

Ongebruikte inco wordt alsnog gebruikt, wat de hoeveelheid afval die verbrand wordt aanzienlijk vermindert.

Kosten

Bij heruitgifte dalen de inkoopkosten. Wel kunnen bulkkortingen komen te vervallen.

Logistiek

De logistieke belasting stijgt door de noodzaak van opslag, registratie en inzameling. Vaak is dit beheersbaar binnen bestaande facilitaire processen.

Arbeidstijd

De tijdsinvestering voor zorgpersoneel blijft gelijk.

Comfort voor cliënt

Het is prettig voor de cliënt, zorgmedewerkers en naasten om te weten dat ongebruikt materiaal alsnog gebruikt wordt.⁶

Haalbaarheid

Heruitgifte is haalbaar met de bestaande infrastructuur, mits goede organisatie van opslag en inzameling. Ook zijn er verschillende initiatieven die zorgorganisaties kunnen ontzorgen.

[Zie ook de voorbeelden van LIOMED en Apotheek van de Toekomst](#)

Starten met doorgebruik

Van doorgebruik wordt vaak ten onrechte gedacht dat dit wegens wet- en regelgeving niet mag. Wanneer een verpakking nog ongeopend is, zijn er geen wettelijke beperkingen voor doorgebruik en zorgkantoren hebben er ook geen probleem mee. Zorgorganisaties kunnen op diverse manieren kiezen om doorgebruik te stimuleren binnen de organisatie:

Bepaal de kaders

Stel vast onder welke voorwaarden producten worden aangenomen (bijv. alleen ongeopende verpakkingen of alleen bepaalde merken/types die binnen de organisatie al gebruikt worden).

Informeer medewerkers

Voorzie zorgmedewerkers van duidelijke informatie over beleid en procedures van inname binnen de zorgorganisatie via de gebruikelijke communicatiekanalen.

Betrek naasten

Maak het voor naasten helder dat overgebleven materialen mogen worden ingeleverd of meegenomen. Dat kan door het gesprek aan te gaan en informatie te geven bij verhuizing of intake en bij overlijden.

Faciliteer gebruik en organiseer de logistiek

Zorg voor opslagmogelijkheden en bied mogelijkheden voor het inzamelen van materialen en het aanbieden van materialen binnen de organisatie (door bijv. een interne marktplaats).

Starten met heruitgifte

Van heruitgifte is sprake wanneer de zorgorganisatie bij een leverancier eerder uitgegeven incontinentiemateriaal inkoopt. Dat kan bij aanbieders zoals CareCycle of Apotheek van de Toekomst, maar soms ook bij de eigen leverancier. Ga daarom ook in gesprek met de leverancier om te vragen welke opties zij kunnen bieden om ingeleverde producten in te kopen.

Voorbeeld

Philadelphia koopt in bij LIOMED tweede leven

LIOMED tweede leven neemt ongebruikt materiaal terug, tegen een gereduceerd tarief. Philadelphia heeft afspraken met LIOMED gemaakt over de inco die zij afnemen. Bij de inkooporders van Philadelphia heeft ingeleverd materiaal voorrang en wordt er aangevuld met volledig nieuwe pakketten. Het heruitgegeven materiaal heeft een korting, wat Philadelphia een besparing oplevert.

Voorbeeld

Samenwerking Apotheek van de Toekomst bij AxionContinu

Zorginstelling AxionContinu is aangesloten bij het initiatief Apotheek van de Toekomst (AvdT). Dit is een hulpmiddelenheruitgifteproject dat inzamellocaties opzet en aanbiedt aan zorgorganisaties. Op één locatie van AxionContinu staat inmiddels een rolcontainer waar bewoners ongebruikte zorg- en hulpmiddelen, zoals incontinentiemateriaal, kunnen inleveren.

De samenwerking verloopt soepel: zodra de container vol is, verzorgt AvdT het transport en dat de hulpmiddelen ingezet worden bij andere zorgorganisaties die daar vraag naar hebben.

Vooral dankzij bewoners van de serviceappartementen is het inzamelpunt een groot succes, zij zijn blij dat hun overgebleven spullen zo opnieuw gebruikt worden. De bekendheid wordt uitgebreid via een halfjaarlijkse brochure en flyers voor thuiszorgcliënten in Utrecht, IJsselstein en Lopik. AxionContinu is enthousiast om dit initiatief verder uit te rollen naar meer locaties.

Meer lezen kan op de website van AxionContinu

Strategie 4: Slim incontinentie- materiaal

De inzet van slim incontinentiemateriaal (slimme inco) biedt naast voordelen voor cliënten en medewerkers ook kansen op het gebied van duurzaamheid. Slimme inco maakt gebruik van sensortechnologie. Er zijn daarbij twee varianten:

72-uurs assessment

Gedurende drie dagen wordt het plaspatroon van de cliënt gemeten. Op basis van dat patroon kan het juiste product voor het juiste moment gekozen worden. Het gebruik van het juiste product, voorkomt onnodige lekkage, nachtelijk wakker en te vroeg verschonen.

Continue monitoring (24/7)

Er wordt continu gemonitord via een sensorclip die wordt bevestigd aan wegwerp inco. Medewerkers kunnen via een app zien of verschoning nodig is. Dit voorkomt onnodige controles of doorlekken en vergroot het comfort van de cliënt.

De effecten van Slimme inco

Milieu-impact

Er zijn minder producten nodig en er wordt regelmatig een lager absorptieniveau gebruikt. Echter, de productie van het slimme inco en de sensortechnologie vereist schaarse materialen.

Afvalreductie

Het verbruik van inco's per cliënt neemt af, wat leidt tot afvalreductie. Een pilot met 72-uurs assessment bij ZorgSpectrum leverde een reductie van bijna 50% van de afvalstroom van 17 bewoners op.

Kosten

De 24/7-variant vraagt een hogere investering in technologie, dataverbruik en training, terwijl de 72-uurs assessment toegankelijker is qua investering. In [een handreiking van Vilans \(2021\)](#) zijn de kosten en baten van een pilot bij negen zorgorganisaties in kaart gebracht.

Logistiek

De technologie moet gekoppeld worden aan de bestaande ICT infrastructuur van de organisatie. Dat vergt specifieke aandacht van ICT medewerkers.

Arbeidstijd

Er is een positief effect op de arbeidstijd omdat onnodige controles worden voorkomen. Ook vinden verschoningen gerichter en bedverschoningen minder vaak plaats.

Comfort voor cliënt

Er is een positief effect op comfort en welzijn. Bij de 24/7-variant, hoeft er minder fysiek gecheckt te worden. Ook kan slimme inco minder verstoring van de nachtrust betekenen.

Haalbaarheid

De beschikbaarheid is groot. Een pilot kan snel gestart worden. Voor succes is gedragsverandering cruciaal.

[Direct naar de algemene tips en aandachtspunten voor implementatie](#)

Starten met slimme inco

Kies de juiste variant

Bepaal of een 72-uurs assessment of continue monitoring (24/7) past bij de doelgroep en de organisatie.

Bied training en begeleiding

Leer medewerkers omgaan met de technologie en de juiste interpretatie van data. De positieve effecten van slimme inco treden met name op wanneer scholing en coaching on-the-job worden ingeregeld.

Borg gedragsverandering

Uit pilots en interviews met zorginstellingen komt naar voren dat de technologie werkt als routines worden aangepast. Heldere werkafspraken zijn nodig om slimme inco succesvol toe te passen.

Monitor en vier resultaten

Meer informatie over nulmeting en monitoring staat bij de [algemene tips en aandachtspunten van implementatie](#). Gebruik ook de tools van de leverancier of producent.

Gebruik bestaande hulpmiddelen

Bijvoorbeeld het stappenplan van [Academy Het Dorp](#) voor implementatie, borging en opschaling. Ook leveranciers en producenten bieden hulpmiddelen.

[Direct naar het stappenplan](#)

Strategie 5: Recycling

Recycling is het gescheiden inzamelen en verwerken van inco, zodat de materialen opnieuw kunnen worden ingezet als grondstof. Dit heeft ook de voorkeur in het nieuwe Nationale Circulaire Materialenplan. In Nederland is op dit moment (december 2025) één fabriek die inco en luiers verwerkt tot o.a. nieuw plastic. De fabriek verwerkt ongeveer 15 kiloton per jaar, terwijl de totale inco en luierafvalstroom in Nederland zo'n 400 kiloton bedraagt. Nieuwe fabrieken worden verwacht, maar de plannen zijn vertraagd of zijn nog in de ontwikkelfase. Daardoor heeft apart ingezamelde inco op dit moment vaak nog geen daadwerkelijke recycle bestemming.

Door het alvast apart in te zamelen, sorteer je wel voor op mogelijke nieuwe recyclecapaciteit over een aantal jaar en zet je stappen in het reduceren van de restafvalstroom. Daarbij draagt het bij aan het behalen van de GDDZ 3.0 doelen en levert het waardevolle inzichten in de afvalstroom. Voor een ouderenzorgorganisatie kan de inco afvalstroom tot wel de helft van het restafval vormen. Door leverancier te zijn van een voorspelbare en betrouwbare hoeveelheid inco-afval, kan de zorgsector bijdragen aan het aantrekkelijker maken om recyclecapaciteit te openen.

 [Meld je aan als leverancier via de link](#)

De effecten van recycling

Milieu-impact

Wanneer gescheiden ingezamelde inco gerecycled wordt, wordt de CO₂-uitstoot door verbranding voorkomen en worden de grondstoffen hergebruikt.

Afvalreductie

Wanneer inco gescheiden wordt ingezameld, zal de restafvalstroom aanzienlijk afnemen. De totale hoeveelheid afval blijft hetzelfde.

Kosten

Het gescheiden inzamelen brengt extra kosten met zich mee, door hogere inzamel- en verwerkingskosten. Kostenbesparing is mogelijk wanneer recycling op grotere schaal beschikbaar is.

Logistiek

De logistieke belasting stijgt door extra handelingen voor inzameling en transport. Dit is echter beheersbaar binnen bestaande facilitaire processen.

Arbeidstijd

Bij gescheiden inzamelen blijft de tijdsinvestering gelijk als verschillende typen afval al apart worden ingezameld.

Comfort voor cliënt

Er zijn geen effecten op het comfort voor de cliënt.

Haalbaarheid

Gescheiden inzameling is haalbaar, maar vereist goede organisatie van inzamelstructuren en communicatie naar medewerkers over het belang van het proces.

Starten met Recycling

Start met gescheiden inzamelen

Plaats aparte containers en richt een inzamelstructuur in. Ook kan je starten met vacumeren van incontinentieafval (zie het voorbeeld van ZGEM).

Informeer medewerkers

Communiceer duidelijk waarom apart inzamelen belangrijk is. Ook als recycling nog niet direct mogelijk is.

Koppel aan bestaande doelen

Gebruik de gegevens over afvalvolumes van de GDDZ 3.0 doelstelling voor het terugbrengen van de restafvalstroom.

Werk samen met afvalverwerkers

Stem af over inzamelfrequentie, transport en verdere verwerking.

Metten is weten

Door in te zetten op het apart inzamelen is het mogelijk om in kaart te brengen hoe groot de afvalstroom is en welke effecten de besparingsstrategieën hebben. Vraag naar de mogelijkheden over monitoring bij de afvalverwerker, bijvoorbeeld in tonnages en ritbewegingen.

Voorbeeld

ZGEM vacumeren van inco afval

Bij apart inzamelen komt er ook een mogelijkheid voor vacumeren. Met een vacumeermachine wordt overbodige lucht (gefilterd) verwijderd en wordt het inco-afval geseald in plastic. Ouderenzorgorganisatie ZGEM is positief over de resultaten van hun pilot. Er zijn 50% minder ritbewegingen nodig (winst op CO₂-uitstoot) om het afval op te halen, door afname van het volume. Er is minder geuroverlast en het kan langer opgeslagen worden. Het vraagt wel om een investering of uitgave voor het aanschaffen of huren van de machine en eventuele aanvullende materialen, maar geeft een besparing van de afval ophaalkosten.

Voorbeeld

Recyclefabriek ARN (Weurt)

ARN heeft een recyclefabriek voor inco en luiers met een thermisch scheidingsproces ontwikkeld. Voor het proces wordt restwarmte uit de afvalverbrandingsoven gebruikt. Uit de afvalstroom van inco en luiers produceert de fabriek naast plastic ook biogas, kunstmest en biomassa. Het plastic wordt toegepast in onder andere auto-onderdelen, bumpers en bloempotten. Hoewel de capaciteit beperkt is, toont dit initiatief aan dat grootschalige recycling technisch haalbaar is.

Algemene tips en aandachtspunten voor implementatie

Monitor en vier resultaten

Doe een nulmeting en houd goed bij wat de effecten zijn na implementatie. Deze data helpen om zo nodig bij te sturen en zijn ook heel belangrijk om successen aan te tonen en te vieren. Deel resultaten ook met de sector. Meet per cliënt bijvoorbeeld: wissels/24u, lekkage incidenten/24u, huidobservaties, ervaren comfort, werktijd per ronde, kg afval per cliënt/maand en kosten/cliënt.

Sterk veranderteam en leiderschap

Wijs een projectteam of “kartrekkers” aan binnen de organisatie. Enthousiaste zorgmedewerkers kunnen collega's meenemen in het anders werken. Ondersteuning door Raad van Bestuur is ook cruciaal. Wanneer zij duurzaamheid en innovatie als speerpunt zien, straalt dat af op de rest.

Werk samen

Vind en deel informatie en ervaringen via bestaande netwerken van bijvoorbeeld de brancheorganisaties ActiZ en VGN of leveranciers en producenten.

Creëer draagvlak

Betrek vanaf het begin het management, de arts/voorschrijver, continëntieverpleegkundige, zorgmedewerkers, medewerkers van inkoop, ICT, facilitaire zaken en communicatie. Vergeet ook contact met leveranciers en producenten niet.

Training en begeleiding

Of het nu gaat om wegwerpmateriaal, sensortechnologie of wasbare inco, medewerkers moeten weten hoe ze ermee kunnen werken en waarom dat belangrijk is. Organiseer praktische trainingen én geef ruimte voor vragen.

Voer stap voor stap in

Begin kleinschalig om ervaringen op te doen zonder dat het hele systeem meteen overhoop gaat. Kies één afdeling of een aantal cliënten om de nieuwe werkwijze te testen. Evalueer na 8-10 weken de resultaten: wat ging goed, wat moet anders? Geef ook ruimte voor weerstand. Beslis na die periode over opschalen, bijsturen en verlengen of stoppen.

Communiceer duidelijk naar cliënten en naasten

Neem ook de gebruikers mee in de verandering. Leg op begrijpelijke wijze uit waarom men wasbare inco wil proberen, of waarom het wenselijk is om overgebleven materiaal in te leveren.

Kies een geschikte doelgroep en context

Niet elke oplossing past overal even goed. Maak een match tussen de strategie en de cliëntgroep.

Pas financiering proactief aan

Ga met financierders vroegtijdig in gesprek over vergoeding op maat. Denk ook aan contracten met leveranciers en producenten, er kunnen inkoopkortingen wijzigen. Houd rekening met investeringen voor pilots, training en eventuele materiële of ICT kosten.

Draag bij aan bewustwording

Vertel cliënten en hun naasten over de hoeveelheid afval die inco genereert en de impact daarvan op het klimaat. Dat kan motivatie geven om mee te doen.

Anticipeer op veelgestelde vragen en obstakels

Vanuit pilots en implementaties zijn er typische obstakels en vragen te formuleren. Maak hiervan bijvoorbeeld een Q&A en zorg voor eventuele back-up bij te verwachten obstakels.

Deze handreiking is tot stand gekomen door bureauonderzoek van diverse publiek toegankelijke en wetenschappelijke bronnen. Daarbij zijn interviews gehouden met negen zorginstellingen en verschillende apotheken, zorgverzekeraars, zorgkantoren en producenten van incontinentiemateriaal.

Deze handreiking is ontwikkeld door Op Naar Nul B.V. in opdracht van Het ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport, Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (VGN) en ActiZ branche organisatie van de ouderenzorg.

Op Naar Nul, December, 2025

Deze uitgave is met grote zorgvuldigheid en met gebruikmaking van de meest actuele gegevens tot stand gekomen. Het is echter niet geheel uitgesloten dat de informatie in deze uitgave onjuistheden en/of onvolkomenheden bevat. Deze uitgave mag zonder toestemming van Op Naar Nul, VWS, VGN en ActiZ voor niet-commercieel gebruik worden gedownload. Afzonderlijk gebruik van het beeldmateriaal is niet toegestaan. Voorts alle rechten voorbehouden.

Bronnen

1. TAUW & Rebel. (2023). Onderzoek naar invoering van uitgebreide producentenverantwoordelijkheid voor luiers en incontinentiemateriaal. <https://vang-hha.nl/kennisbibliotheek/onderzoek-invoering-uitgebreide/>
2. Vilans. (2021). Factsheet: Slim incontinentiemateriaal. Anders werken in de zorg. <https://anderswerkenindezorg.nl/wp-content/uploads/2021/11/Vilans-Slimme-Inco.pdf>
3. Bus, Verheijen & Bullens. (2025). Incontinentiemateriaal. Een handreiking voor een duurzame toekomst. <https://link.springer.com/article/10.1007/s13629-025-00468-2>
4. CE Delft. 2023. Levenscyclusanalyse van wasbare en eenmalige luiers. <https://ce.nl/publicaties/levenscyclusanalyse-van-wasbare-en-eenmalige-luiers/>
5. 's Heeren Loo. 2022. Pilot wasbaar incontinentiemateriaal in Apeldoorn. <https://www.sheerenloo.nl/nieuws/pilot-wasbaar-incontinentiemateriaal-in-apeldoorn>
6. Interviews met diverse zorginstellingen verdeeld over gehandicapten- en VVT zorg.
7. Nap, H. H., Bierhoff, I., Suijkerbuijk, S., & Stevense, M. (2021). Onderzoeksrapportage slim incontinentiemateriaal. Anders Werken in de Zorg & Vilans. <https://anderswerkenindezorg.nl/wp-content/uploads/2021/11/Vilans-Slim-Incontinentiemateriaal.pdf>
8. Van Baalen & Brocken. 2019. Implementatie identi: incontinentie assessment. Eindrapportage VWS Challenge 'Verpleeghuizen van de toekomst. Downloaden via: <https://www.vilans.nl/kennis/slim-incontinentiemateriaal>